

Kultuur > Teater

Tellijale

ARVUSTUS > Bibliofiilide erootikavideo on eelmäng kirjasõnapornole laval

Kuula 6:12

Meelis Oidsalu, kriitik
24. november 2023, 00:01

näe - see on minu kuu

Jarmo Reha vaatab julgelt, avalalt objektiivi ja kõneleb: «Ma ei kummarda kellegi ees./Minu austus inimeste või autoriteetide ees/ei ole automaatne,/vaid see sünnib sellest,/et me peame vastastikku teineteise pilgule vastu./Mu pilk küsitleb ja kutsub välja,/ja ma saan austada neid,/kes mulle vastavad ning väljakutse vastu võtavad,/ei põgene ega põikle pilguga,/ei muutu ülbeks ega püüa minust üle olla,/nõnda oma ebakindlust paljastades/– vaid vaatavad otsa ja ütlevad,/mis neil öelda on.»

See on seesama Reha, keda mäletan Vaba Laval 2019. aastal etendunud Armel Rousseli lavastatud hübriidteatriteosest. Videoklipid maailmarändur Jarmo Rehast vaheldusid toona näitleja elusate monoloogidega laval. Nüüd tõuseb heli- ja videotehnikuna eeslava vasakus nurgas istuv Reha paar korda püsti, et kaunilt ja nukralt mõni bluusilugu laulda.

Kulus umbes tund aega, kuni leppisin sellega, et Jarmo Reha monolavastusena välja reklaamitud «Eidos» on tegelikult Aare Pilve mõtteluuleõhtu, mida ümbritseb kolme kunstniku (Urmas Lüüsi kunst, Siim Reispassi video, Kiwa helid) loodud ruumi-, heli- ja videoinstallatsioon. Sakala 3 kammersaalis oli võimalus Jarmo Rehaga pooleteise tunni jooksul üht ruumi jagada. Tavapärasest lõdvemat etendust jälgida.

«Eidos»

Teater Ekspeditsioon. Lavastaja Jarmo Reha, laval Jarmo Reha, dramaturgid Aare Pilv ja Jarmo Reha

Esietendus 27. oktoobril Sakala 3 teatrimaja kammersaalis, kestus 1 tund ja 15 minutit

Istub puldis nagu DJ

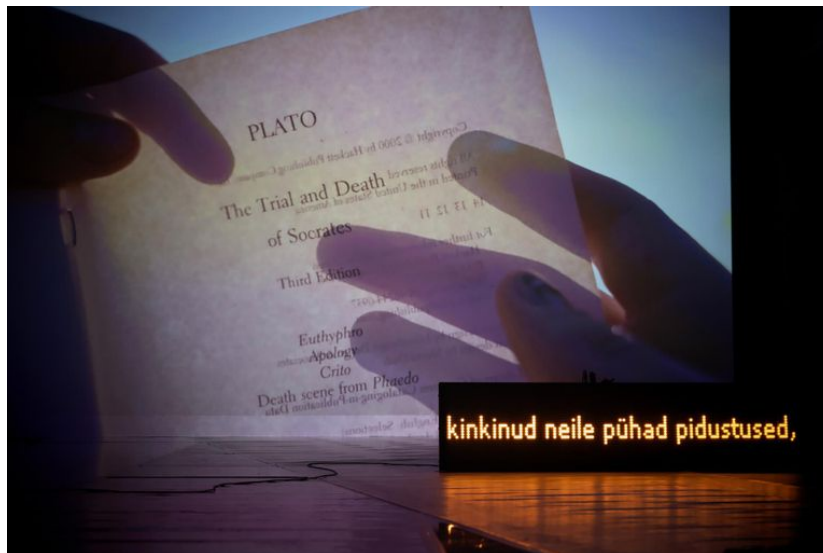
Sellise lahterdamisega arvustust alustada on mäge, aga vastamata jäänud ootuste pingest, mida «Eidos» oma staatilisusega tekitada võib, tuleb rääkida. Sellised pinged on teatris vaatajakogemuse tavapärase osa.

Jarmo Reha ise seekord etendama ei hakkagi, istub puldis nagu DJ, käivitab järjekordse video- või heli- või tekstiriba, vahel ka valgussõu. Reha ütleb, et talle meeldib bluusi laulda. «Eidose» muidu kuivavõitu dramaturgiale pidid need bluusilood tähendusliku emotsionaalse vastukaalu looma. Reha bluusi kuulaks tulevikus veel, «Eidoses» on ta bluus liiga ehku peale lauldud.

Reha ise seekord etendama ei hakkagi, istub puldis nagu DJ, käivitab järjekordse video- või heli- või tekstiriba, vahel ka valgusšõu. — Foto: Herkko Labi

Eestis pole mõtet ahhetada sõnalavastuse üle, mis tegelikult ruumiinstallatsiooniks osutub. Peavoolu sõnateatris mängivad lavastuskunstnikud suurt rolli, sõnateatri lavakujundused on ruumipoeetilised, Eestis oleks teatrikülastus tihti kunstiline elamus ka siis, kui näitleja üldse lavale ei ilmuks. «Eidosega» on sama lugu. Ruumipoeetilise taotlusega lavastus Eesti peavoolu sõnateatrist ei irdu. Küll aga jääb «Eidose» ruumipoeesia veidi efektiivseks ja väliseks ning lavastuse vormiline dominant on seetõttu hoopis kirjasõna.

Jarmo Reha «Eidos» — bibliofiilide erootikavideo on eelmäng järgnevale kirjasõnapornole laval. — Foto: Herkko Labi

Kohe etenduse alguses näeme videot, kus Jarmo Reha käed hoiavad vastu päikest Platoni teose lehekülgi. Raamatulehed omandavad vastu päikesevalgust harjumatult sooja, erootilise kuma, nii võiks kumada päevitunud naisterahva käeseljanahk. See bibliofiilide erootikavideo on eelmäng järgnevale kirjasõnapornole laval. Pilve kirjasõna penetreerib lavaruumi robustsel punasel vilkuval valgusribaekraanil, mis pole riputatud kuhugi lavaruumi äärde, nagu tavaliselt sellistel puhkudel, vaid keset lava, sinna, kus võiks asuda hoopis lavanurgas konutav Jarmo Reha.

Jarmo Reha ise ütleb ühes intervjuus, et tundis seekord soovi ise lavalt justkui eest ära tulla.

Nohiklik nokitsemine

Tema tugevus iseseisva etendajana on seni olnud aga just tema isiksuslik lavaenergia. Võib-olla ma eksin, aga mulle tundub, et Reha austajad ootavad temalt rohkem verd, higi ja pisaraid kui viimse ni paika timmitud mõtteluulet. Miks ta seekord otsustas selle kõik kokku laenatud eruditsiooni taha peita? Lavastuse vormiline vastuolu ongi selles, et etendaja lubab oma videoklippides, mida publik vaatama sunnitakse, samal ajal kui Reha ise «näituse valvurina» saalinurgas istub, olla jäägitult kohal, maailmaga elusalt suhestuda, aga saalis istuvalt Jarmo Rehas õhkub selle uskumiseks natuke liiga palju resignatsiooni. «Eidos» testibki rohkem üht dramaturgi Aare Pilve hiljutises intervjuus väljendatud ideed kirjutatud sõna seksikuse või elususe kohta. Ta peab kirjutatud ju räägitud sõna vastandamist valeks ja «Eidos» on mõeldud olema ka selle vale paljastaja. Mul isiklikult oli huvitav ja lähen seda lavastust detsembri alguses veel vaatama, aga mingil tasandil on tegemist siiski üsna nohikliku nokitsemisega.

Rehas on seda tõelise artisti jaoks vältimatut isikulist fluidumit, mida ei asenda ühegi mõtteluuleõhtuga.

Koostöö Aare Pilvega on olnud Jarmo Reha jaoks silmanähtavalt põnev ja ilmselt on potentsiaali veel palju enamaks, aga juba eelmise lavastuse «Divide et Impera» puhul paistis silma, et dramaturg Pilv (kes toona ka väga soojalt ja muhedalt laval oli) võtab lavastuse üle, targutab (hästi targutab, sümpaatselt!) etenduse täis. Selle tandemi puhul on aga põnev just Reha ja Pilve ande erinevus ja sellest sündiv juhuslikkus. Pilv on end tandemis kenasti leidnud ja paika pannud, Reha istub pooles vinnas, otsib veel. Nii «Divide et Imperast» kui «Eidosest» jäi selline mulje, et Rehal on selle koostööpotentsiaali tõeline pauk veel tulemata. Selleks tuleb Rehal oma hea teekaaslase Pilve varjust välja astuda.

Reha on hetkel nohikutesse liiga armunud, ta peaks uuesti endasse armuma, ennast laval rohkem väärtustama. Temas on seda tõelise artisti jaoks vältimatut isikulist fluidumit, mida ei asenda ühegi mõtteluuleõhtuga.